

A importancia das minorías étnicas na estabilidade política de China

Mara Lisa Arizaga

Introdución

O desenvolvemento económico de China, que en 2007 rexistrou un crecemento do Produto Interior Bruto (PIB) do 11,4%, e alcanzou o seu mellor resultado dos últimos 13 anos⁽¹⁾, constitúe o eixe principal sobre o cal busca lexitimizarse o Partido Comunista Chino (PCCh), quen se adxudica os logros da bonanza económica e os resultados da reforma e apertura impulsada por Deng Xiaoping a finais da década dos 70.

As sombras destes resultados quedan de manifesto cando a desigualdade medra a par da modernización. Os dramas internos acaecidos desde a instauración do PCCh, que non foron poucos, permanecen na memoria social colectiva e, se ben adormecen en parte cos avances económicos, non desaparecen. É máis: agudízanse nalgúns daqueles sectores que non chegan a experimentar tal prosperidade.

Basta mencionar os recentes eventos en Tíbet, cualificados polo Dalai Lama como a manifestación do rancor largamente acumulado do pobo tibetano⁽²⁾. Estes acontecementos poñen de manifesto a tan temida posibilidade dunha perda de control e estabilidade, contraria á imaxe promovida polo Estado dunha China harmónica e estable, preocupación número un do PCCh de cara aos Xogos Olímpicos de 2008. Neste contexto, a importancia das minorías étnicas é crucial, dentro dun complexo nobelo social, onde o crecemento e a prosperidade, sen dúbidas, non alcanzan a todos.

A cohesión territorial e a definición de identidades

A cohesión interna territorial de China é o eixe central na estabilidade dos gobernos. Manter dita cohesión impulsou políticas dirixidas a assimilar, integrar, definir ou, no máis extremo dos casos, acalar a calquera custe o intento que poña en xogo dita integridade.

A presenza das nacionalidades minoritarias sempre xogou un papel importante neste proceso e, desde a instauración do goberno comunista en 1949, tívose moi en conta o potencial desestabilizador destes grupos, quen a pesar de constituír

(1) ALTIT, Debora: *La economía china creció un 11,4% en 2007 al ritmo más rápido de los últimos 13 años*, Europa Press, 14/01/2008.

(2) Reuters, Nueva Delhi, 14/03/2008.

un número case insignificante da poboación total, calculado nun 8,41%, é dicir uns 100 millóns de persoas, residen en rexións que abarcan o 60% do territorio nacional da República Popular China, RPC.⁽³⁾

As razóns de peso non só son políticas. As minorías de China residen en tres grandes zonas: a rexión Tibet-Qinghai, a rexión formada por Xinjiang e Mongolia Interior, e a rexión da Meseta de Yunnan. Ao mesmo tempo de constituír tradicionalmente a periferia de China, e de ter polo tanto unha localización fronteiriza estratéxica, é xustamente nestas zonas onde atópanse as grandes fontes de recursos naturais, tales como recursos hidroeléctricos, minerais, enormes reservas de petróleo, gas natural e auga doce, fontes importantes de carbón, ouro, ferro e xade, metais non ferrosos e abundantes reservas forestais, por nomear algúns.

Esta posición xeopolítica estratéxica das minorías étnicas impulsou desde o inicio do goberno comunista, un afán de clasificación étnica, guiado pola plena conciencia dos líderes da necesidade da unificación do país, especialmente nas zonas de fronteiras, onde a necesidade de definir os vínculos entre as poboacións e o Estado central cobra unha importancia central para a estabilidade e o control territorial.

O proceso de clasificación non só serviu para identificar oficialmente os grupos habitantes do territorio chinés. Tamén converteuse nunha parte esencial do proceso de creación e proxección das identidades políticas⁽⁴⁾.

A clasificación a partir da chegada do Partido Comunista

A partir de 1953 comeza, baixo o auspicio do recen formado goberno comunista, a clasificación étnica das minorías de China, tomando como exemplo a clasificación soviética encabezada por Stalin en 1913, en cuxa definición de grupo étnico establece que unha minoría étnica defínese por unha lingua en común⁽⁵⁾, territorio común, características psicolóxicas e cultura comúns, e sentido de identidade común.

Este proceso non só permitiu aos dirixentes ter un mapa interno definido, senón que tivo un forte (e categórico nalgúns casos) impacto na conformación dunha identidade grupal entre aqueles grupos clasificados e os que non o foron. Neste esquema, o Estado non só identifica, senón que tamén “define” ás comunidades minoritarias, e formaliza o discurso que será en definitiva o que representará a ditas comunidades. Tal é o caso dos *hui*, unha minoría duns 9 millóns de membros, que ao ser definida como unha minoría étnica, recibe unha identidade común, que serve como estratexia do goberno para evitar a conformación dunha fronte islámica unificada, cuxo centro estaría seguramente na rexión de Xinjiang.

(3) MACKERRAS, Colin: *China's Ethnic Minorities and Globalization*, Routledge, Londres, 2003, p2.

(4) Ethnic Minorities: <http://china.org.cn/e-groups/shaoshu/index.htm>.

(5) No caso da minoría *hui*, unha das 10 minorías musulmáns, este criterio non pode aplicarse, xa que non posúen lingua en común.

Como política de disuasión, ao conceder aos *hui* os mesmos privilexios que a calquera minoría étnica, outorgáselle tamén unha razón de peso para seguir sendo parte de China, e reforzando a súa identidade étnica, se os separa dalgún xeito da posibilidade de formar parte dun movemento panislámico intergrupalo. Este obxectivo tivo, pola súa banda, moitos altibaixos, empezando pola imposibilidade do goberno de desterrar aos grupos separatistas, como demostran diversos incidentes, tales como recente intento de secuestro dun avión que dirixíase a Beijing, a mans de disidentes *uigures*⁽⁶⁾.

Por outra banda, o obxectivo de assimilar ás minorías constitúe un anhelado antigo que debeu modificarse co tempo, enfrontándose á resistencia étnica, e causando paradoxalmente, efectos contrarios aos desexados, provocando nalgúns casos un reforzamento da identidade grupal. Fronte a estas variantes, o Estado foi adaptando diferentes políticas, pero sempre tivo presente que a identidade étnica presenta un desenvolvemento potencial imprevisible, e a súa condición dinámica segue representado un desafío para o goberno⁽⁷⁾.

É por isto que a clasificación étnica cobrou dende o comezo un papel fundamental na conformación do mapa interno de China, que conformouse da seguinte maneira: 56 nacionalidades étnicas, que poden dividirse en tres grandes grupos: **Grupo un:** formado por 18 nacionalidades, cuxas poboacións superan o millón de membros e chegan ata os 10 millóns. Este grupo xa supera os 100 millóns de persoas. **Grupo dous:** conformado por 17 nacionalidades, cuxo número de poboación localízase entre os oito centos mil e cen mil. **Grupo tres:** integrado por 20 nacionalidades. Cada un delas é de menos de cen mil persoas, e a menor só ten pouco máis de tres mil persoas⁽⁸⁾.

A estratexia da autonomía como mecanismo para a integración

Estes 55 grupos minoritarios contan cun mecanismo legal para poder participar na vida política de China, que consiste na creación de rexións autónomas. A lei establece que débese garantir o dereito das minorías a autogobernar naquelas zonas en que son maioría.

As constitucións de 1955 e, especialmente, a de 1984, constitúen a base legal deste sistema, que inclúe a lei de autonomía. Pero tamén define o que esta lei non significa: autonomía non significa independencia.

Os principais puntos definidos na Constitución de 1984, inclúen:

- As administracións autónomas teñen o poder de formular regulacións autónomas e específicas relacionadas coas características políticas, económicas e culturais da zona.

(6) “China frustra ataque terrorista en avión de pasajeros desde Xinjiang”, agencia de noticias de Xinhua, 10/03/2008.

(7) NEWBY, Laura: *Las minorías étnicas*, en FASIAC, Tatiana e TSANG, Steve, eds.: *China en transición, sociedad, cultura, política y economía*, Ediciones Bellaterra, Barcelona, 2000, p207.

(8) ZHU, Lun: *Las nacionalidades minoritarias en la vida política de China*, <http://www.igadi.org/>, 28/10/2005.

- Segundo a situación de cada área, as administracións autónomas teñen a autorización de aplicar políticas especiais e medidas en liña coas leis nacionais.

- Coa aprobación das autoridades superiores, as resolucións nacionais, decretos, etc, deben axustarse ou, doutro xeito, deterse se non están á altura da situación práctica da rexión autónoma.

- As administracións autónomas deben coordinar dun xeito independente e administrar o curso do desenvolvemento económico rexional, baixo a guía do plan nacional.

- As administracións autónomas están autorizadas a administrar aos seus asuntos financeiros.

- As administracións autónomas deben manexar de forma independente a educación, cultura, ciencia, saúde pública, etc.

- Baixo a aprobación do Consello de Estado, de acordo co sistema militar nacional, e as demandas prácticas das rexións locais, os gobernos autónomos deben organizar a aplicación das leis para manter a orde social.

- As linguas das minorías étnicas, utilizadas nas zonas locais deben ser usadas na administración dos gobernos autónomos.

- O director administrativo da rexión autónoma, prefectura o distrito debe pertencer ao grupo étnico dominante da rexión.

Pese a estes instrumentos legais, a realidade demostra que a autonomía dos gobernos autónomos atópase delimitada polo requisito inquebrantable da aprobación superior para aplicar calquera medida importante, o que suxire que en realidade, as rexións autónomas non o son tanto, e que o autogoberno, significa máis ben un marco máis flexible para aplicar as políticas do goberno central⁽⁹⁾.

O sistema de autonomía rexional comezou a instaurarse desde o comezo do goberno comunista. As principais rexións autónomas establecéronse entre 1950 e 1958, da seguinte maneira: a rexión autónoma Zhuang de Guangxi, en 1958, a rexión autónoma Uigur de Xinjiang, en 1955, e a rexión autónoma Hui de Ningxia, en 1958. Durante estes anos tamén establecéronse 29 prefecturas autónomas, e un gran número de distritos autónomos.

Actualmente existen 5 rexións autónomas, máis de 30 prefecturas autónomas e 120 distritos autónomos⁽¹⁰⁾.

Desde a primeira sesión da Asemblea Popular Nacional, ata a sexta, a representatividade das minorías alcanzou as cifras de 178 (14,50%), 179 (14,60%), 372 (12,24%), 270 (9,36%), 381 (10,90%), e 405 membros (13,60%)⁽¹¹⁾. A poboación dalgunhas minorías multiplicáronse entre o censo de 1982, e o de 1990, entre elas, o número de rusos aumentou de 3.000 a 13.000, e o dos Gelao, de 54.000 a 438.000.

(9) LESHAN, Tan: *Autonomy is not what it was*, China Development Brief (<http://chinadevelopmentbrief.com/>), 10/10/2007.

(10) SORENSEN, Theodore C. e PHILLIPS, David L.: *Legal Standards and Autonomy Options for Minorities in China: The Tibetan Case*, Belfer Center for Science and International Affairs, Cambridge, 2007, p7.

(11) HE, Jiacheng: *Chinas policy on nationalities*, p4.

Tamén os manchús, os Xibe, Qiang, She e Tujia duplicaron os seus membros. As razóns son variadas, pero inclúen unha gran dose de cambios no rexistro étnico, debido ao aumento de identificación cunha identidade étnica, polas políticas preferentes cara as mesmas, tales como a exclusión da política dun só fillo ou requirimentos menos rigorosos para ingresar ás universidades⁽¹²⁾, o cal xera un aumento de identidade étnica⁽¹³⁾.

Cadros leais para avanzar cara a modernización

Para poder contar con representantes membros das minorías étnicas da zona leais ao Partido, que estean á cabeza destes gobernos autónomos, o goberno conta cunha rede de centros de educación e entrenamento, que ten como obxectivo formar a estes cadros membros das minorías, que poderán gobernar de acordo ás pautas do PCCh e as súas políticas. O Instituto Central para as Minorías Étnicas, con sedes en rexións claves do país, é parte integral deste proxecto⁽¹⁴⁾ e os futuros representantes das nacionalidades formados nalgunha das nove institucións nas cales capacitase aos representantes das nacionalidades, son observados de cerca polo PCCh⁽¹⁵⁾.

A forma na que establécense as entidades autónomas varía de rexión a rexión, e unha ou varias minorías poden formar unha mesma entidade autónoma. Estas últimas divídense en tres niveis administrativos: 1) rexión autónoma; 2) prefectura autónoma e 3) distrito autónomo.

A política de aplicación da autonomía, guíase pola premisa de que:

Cada unha das nacionalidades é profundamente consciente de que só a través da mutua dependencia e preservación, pode haber un desenvolvemento conxunto. A nacionalidade *Han* constitúe o 93,3% do total da poboación mentres que a poboación das minorías son moi pequenas en número, con extensas áreas e exiguos recursos. Só cando as diversas nacionalidades únense para a asistencia e a cooperación mutua, poden crecer e florecer en forma conxunta⁽¹⁶⁾.

Esta postura reflicte a imaxe de dependencia que promove o goberno cara as nacionalidades, nunha relación paternal onde a cabeza é a maioría han, da que depende o benestar futuro das minorías. Esta idea está apoiada no clásico esquema de

(12) Trátase dunha política preferencial complexa: por unha banda, ao permitir que un membro dun grupo minoritario poida ingresar á universidade con notas máis baixas que un chinés *han*, xérase un roce entre ambos supostos “pares”; xa que o Segundo, debe ceder o seu lugar. Pero asemade, ten unha connotación implícita de niveis superior-inferior. Por último, esta medida na práctica non é tan preferencial cara as minorías como parece, xa que as mesmas só teñen un cupo moi limitado de vacantes nas universidades, e poden acceder só a determinadas carreiras.

(13) HEREBER, Thomas: *China's nationalities policies*, <http://casaasia.org/>.

(14) MACKERRAS, Colin: *China's minorities, integration and modernization in the twentieth century*, Oxford University Press, Hong Kong, 1994, p147.

(15) HE, Jiacheng: *Chinas policy on nationalities*, Koreans in China, n° 16, University of Hawaii, Honolulu, 1990, p7.

(16) HE, Jiacheng: *Chinas policy on nationalities*, pp6-7.

poder confuciano caracterizado por un poder central forte que define a maneira na que os demais centros de poder deben dirixirse fronte a ese poder central. Este pano de fondo de máis de dous mil anos de predominio continuo da cultura chinesa imperial, abarca un esquema de goberno dentro do cal non existe a idea de “igualdade”, xa que as categorías xerárquicas están claramente definidas. Se existe igualdade, non pode haber un poder central, e é polo tanto, o caos.

Velaí que os que están excluídos dese poder central sexan os bárbaros. Dentro deste cadro, todos aqueles excluídos da cultura chinesa ou “han”, teñen a opción de participar do sistema a través da submisión, e non da destrución. Con este pano de fondo histórico, os académicos chineses analizan ás minorías a través dunha óptica particular, que destaca o servizo que estas prestaron aos *han*⁽¹⁷⁾. Os libros de historia das minorías publicados en China son un claro exemplo. Neles, a historia das minorías redúcese a tres puntos: 1) Os temperáns e próximos lazos de afiliación con China; 2) a loita contra a opresión e a supresión contra os gobernantes da propia nacionalidade; 3) a loita contra o imperialismo e logo contra os que queren destruír a unidade da patria nai.

Logrou China integrar as súas minorías? A vía da modernización e as súas sombras

Aínda que, dun xeito xeral, pode afirmarse que a integración das minorías en China logrou resultados de éxito⁽¹⁸⁾, a promoción da cultura das minorías e a aplicación efectiva da autonomía rexional seguen sendo terreos algo pantanosos para o PCCh.

Unha vez comprobado que o intento asimilacionista non tiña posibilidades de éxito, a principios da era posmaoísta comeza a desenvolverse unha visión diferente sobre o rol das minorías e, a partir de entón, o discurso oficial cara as mesmas centranse na premisa da importancia da transformación, a través da modernización, co obxectivo de lograr a estabilidade interna, evitando calquera tipo de intento secesionista, e reafirmando enerxicamente o slogan da “unidade territorial” da nación chinesa multiétnica. Para poder entender o alcance desta premisa, é necesario analizar os logros económicos de China, e os seus efectos na vida das minorías.

Se ben en principio as rexións autónomas contaban con privilexios impositivos de tipo financeiro, co curso das reformas económicas, moitos dos mesmos foron desaparecendo e, nalgúns casos, existen só de nome. Por exemplo, segundo a Lei de Autonomía Rexional, as rexións autónomas teñen dereito a “administrar de forma independente a súa produción industrial e agrícola”, decidindo os seus produtos prioritarios, ao marxe do plan nacional.

(17) HEREBER, Thomas: *China's nationalities policies: Quo Vadis?*, <http://casaasia.org/>.

(18) MACKERRAS, Colin: *China's minorities, integration and modernization*, p268.

Na actualidade, rexións non autónomas poden aproveitar este privilexio, incluso en maior medida que as rexións autónomas, polo que o que en principio propúxose como un tratamento preferente xa case non existe na práctica. Do mesmo modo perderon importancia as políticas preferentes coas empresas de propiedade estatal nas rexións autónomas, a medida que os fondos estatais pasaron a ser préstamos bancarios.

Asemade, na actualidade, os subsidios das empresas das rexións autónomas recupéranse a través de diversos canais, chegando incluso ao punto de que a recadación excede os subsidios.

Por último, a relatividade das condicións preferentes para as rexións autónomas queda plasmada na utilización dos recursos locais: o 94% do cinc, e o 41% do carbón da prefectura autónoma *Hani* de Honge, e todos os recursos de magnesio do distrito de Jianshui, son explorados e administrados polo goberno central ou os gobernos provinciais, sen que os beneficios económicos de dita explotación repercutan na rexión. O único que lle queda á zona, é un grado de contaminación cada vez máis acuciante.

Pero o impacto do progreso económico non é fácil de xeneralizar, como tampouco a súa incidencia sobre a identidade dos grupos minoritarios.

O desenvolvemento dunha rexión está intimamente ligado ao seu grao de industrialización, o seu progreso económico, as melloras na comunicación, e a provisión de servizos sociais. Pode dicirse que os procesos de modernización tenden a diluír as características propias das culturas. Por exemplo, os kazakhos do norte de China, os tibetanos de diferentes rexións e moitos outros grupos étnicos son nómades por tradición. Pero moitos deles non poderán seguir séndoo, a medida que avancen os procesos de industrialización das súas rexións.

O mesmo sucede cos campesiños que traballan a terra, co fecheiro que ordena a leite e con todas as formas tradicionais de produción e subsistencia, que inevitablemente diminúen a medida que avanza o desenvolvemento industrial. Polo que a pregunta aberta é se é posible lograr a integración, sen perder a identidade.

Por outra banda, os procesos de modernización, ao mesmo tempo que tenden a diluír as identidades tamén tenden a fortalecelas, dando lugar a fortes rexionalismos, como unha resposta de grupos diferentes que buscan refuxiarse dos cambios.

O nacionalismo como medio de lexitimidade fronte ao crecemento da conciencia étnica

Como mencionamos anteriormente, a través dos inmensos cambios sufridos por China durante o século XX e, especialmente, a partir do comezo da reforma económica, a integración das minorías igualáronse á modernización. O PCCh logrou dalgunha maneira adxudicarse os logros da prosperidade económica e calmar desta forma as tendencias secesionistas de moitos dos seus grupos étnicos, recorrendo a fomentar unha das súas armas máis poderosas: o nacionalismo.

Pero esta estratexia ten os seus puntos débiles, e o chamado “nacionalismo étnico” é un deles, especialmente cos casos tibetanos e *uigures*.

O potencial que presenta o nacionalismo étnico en China é un dos desafíos máis urxentes do goberno, consciente de que moitos dos seus cidadáns non teñen vínculos reais coa autoridade política. Neste sentido e, se ben no caso de Tíbet é particular, xa que tratase xunto con Xinjiang do único grupo minoritario cun proxecto político consistente, non deixa de ser emblemático o recente reclamo de independencia ocorrido en Lhasa e en diferentes rexións tibetanas, que contou coa participación de miles de manifestantes, en medio dos grandes esforzos do goberno por intentar demostrar ao mundo a cohesión e a harmonía internas, de cara aos Xogos Olímpicos de agosto de 2008.

Con motivo do aniversario da rebelión tibetana contra a ocupación chinesa, ocorrida en 1959, os cuidadosos preparativos dos Xogos Olímpicos víronse empanados por unha serie de protestas, que levaron á Casa Branca a demandar a Beijing a renunciar ao emprego da forza en Tíbet, afirmando que Beijing necesita respectar a cultura tibetana e a multietnicidade da súa sociedade⁽¹⁹⁾.

Estes sucesos demostran que o nacionalismo étnico é máis poderoso do que admite o Estado. O peso das minorías en canto medio de lexitimización do PCCh, tanto pola imaxe do Partido fronte ás propias minorías, como fronte á maioría han, é o motivo detrás do discurso que involucra aos *han* nunha especie de “labor mesiánica” pola que as minorías atrasadas son levadas da man á civilización, á modernidade que eles xa gozan⁽²⁰⁾.

Adaptándose aos cambios: os novos espazos de desafogo

Fronte aos desafíos mencionados, unha das armas do PCCh para facer fronte ao descontento social consiste en permitir que funcionen novos canais de “liberdade”.

Aínda que o Estado segue a estar indisolublemente identificado co Partido, os abusos en dereitos humanos continúan estando presentes, e o PCCh mantén o seu férreo control. Durante as últimas dúas décadas apareceron espazos que, dalgún xeito, aumentaron a autonomía dos seus cidadáns, incluíndo aos grupos marxina-dos, entre eles os campesiños e os membros de minorías étnicas.

Aínda que os cidadáns non poidan elixir aos seus gobernantes nacionais, instauráronse outro tipo de actividades e canais que nunca existiron antes en China, en parte como estratexia do partido para manter o seu poder⁽²¹⁾.

Dentro deste punto de vista, o feito de que as protestas, as denuncias de corrupción, e outras formas de expresión de descontento público sexan “permitidas”

(19) Declaración do voceiro do Consello Nacional de Seguridade de Estados Unidos, Gordon Johndroe.

(20) RODRÍGUEZ, Mario Esteban: *La orientalización de las minorías nacionales*, <http://www.iaeu.es/>.

(21) KIRBY, William C., editor: *Realms of Freedom in Modern China*, Stanford University Press, California, 2004, p266.

polo Estado, pode sinalar unha adaptación do PCCh ás novas realidades, consecuencia das reformas económicas. Sen realizar cambios nas altas esferas, e mentres os disidentes de alto perfil seguen sendo arrestados, o Partido elixe ser máis tolerante e permisivo noutros ámbitos⁽²²⁾.

Este cambio estratéxico ten en conta a opinión pública. O aumento dos conflitos étnicos reflíctese nas respostas negativas fronte á consulta sobre a situación real das minorías na sociedade, a integración e a harmonía entre os *han* e as nacionalidades. Como exemplo, nunha enquisa popular, na que o 80% dos enquisados pertencía a un grupo minoritario, os resultados deixan á vista unha maraña social pouco “harmónica” que demanda atención: o 51,7% das persoas non crían que as relacións entre os *han* e as minorías foran harmoniosas. Pola súa banda, o 63,3% expresou sentimentos de desigualdade entre as minorías. O 35,6% definiu inquietude entre as minorías. O 33% expresou sentimentos de descontento entre as diferentes minorías⁽²³⁾.

Estes indicadores deixan en evidencia que os conflitos de raíces étnicas deben ser atendidos, tendo en conta que:

O Partido Comunista está nun profundo proceso de transformación e declive mentres que graves problemas acucian ao país. Se os líderes chineses non toman drásticas e efectivas medidas estes focos rexionais, que tanto lle afectan, pode que acaben por dimensionar aproveitando a situación interna de China⁽²⁴⁾.

As minorías e o seu potencial desestabilizador

China defínese como unha nación “multiétnica e unitaria”. Dentro desta paradoxal, os contrastes entre os incuestionables progresos na orde económica, coexistindo cunha realidade interna fragmentada en certas áreas, colocan ás minorías étnicas nacionais nun lugar en principio delicado. Os crecentes focos de conflito son unha mostra disto.

Pese a que as políticas do goberno lograron resultados en xeral positivos desde 1949, especialmente en termos de actividade económica nas rexións de minorías en China, cunha gran expansión dos sectores industrial e agrícola, e melloras considerables no ámbito das comunicacións, na educación e nos servizos de saúde, aínda que atópanse moi por debaixo do nivel doutras rexións como as zonas costeiras ou zonas non habitadas por minorías.

Esta disparidade podería provocar a curto prazo conflitos relacionados coa memoria colectiva, que implica o recordo que ten un grupo étnico de eventos traumáticos, o que é particularmente abundante no caso de China, especialmente duran-

(22) *Ibidem*, p269.

(23) HEREBER, Thomas: *China's nationalities policies*.

(24) BUENO, Rafael: *China y los focos de tensión*, en RÍOS, Xulio, editor: *Política exterior de China*, Ediciones Bellaterra, Barcelona, 2005, p297.

te a Revolución Cultural. Esta memoria quedou plasmada nas manifestacións recentes ocorridas en Tíbet.

Tamén están latentes os conflitos políticos, relacionados coas carencias do sistema de autonomía rexional e as tensións que subxacen nun Estado multiétnico, cun Estado-partido onde a etnicidade ten pouco peso. A falta de autonomía real, sumado á migración de chineses ás zonas de minorías e a degradación medioambiental das mesmas, son foco crecente de descontento. Estas fisuras son sinais inequívocas que apuntan á necesidade de revisar o actual modelo chinés, asunto que foi recoñecido polas autoridades durante a última Asemblea Popular Nacional celebrada a principios de marzo do actual ano⁽²⁵⁾.

Por outra banda, se ben actualmente a política oficial busca promover as características culturais de cada minoría, exacerbando os seus particularidades, a idea da maioría *han* como impulsora e responsable do proceso de modernización das minorías, é experimentada en moitos casos como equivalente a un intento de significación a longo prazo.

A súa vez, as desigualdades no alcance do progreso económico, onde o 80% das persoas que viven en niveis por debaixo da liña de pobreza, habitan en rexións de minorías, e a explotación dos recursos naturais nestas rexións, sumado ao crecente desemprego, fai que a brecha pareza seguir crecendo, tanto pola marcada diferenza nos niveis de crecemento económico como pola crecente “comercialización das minorías, como fonte turística, que dentro do proceso de modernización xera sentimentos de ameaza e desintegración nas comunidades⁽²⁶⁾.

Ao mesmo tempo hai que notar que a etnicidade é un tema máis definitorio para algúns grupos que para outros. Por exemplo, no caso de nacionalidades como os *Tujia* ou os *Zhuang*, a etnicidade non ten o mesmo peso en canto á postura que estes grupos teñen fronte aos *han*, que para os tibetanos ou os *uigures*, entre os cales asemade o sentido de identidade, baséase tamén nun resentimento xerado por sentimentos de inxustiza⁽²⁷⁾.

Os casos particulares de Tíbet e Xinjiang seguen sendo un desafío difícil de esquivar para o goberno central. A negativa rotunda ao diálogo co goberno tibetano no exilio, e as medidas recentes destinadas a endurecer o control e as represalias cara os seguidores do Dalai Lama, así como o potencial desestabilizador de Xinjiang, que conta coa presenza de grupos armados e unha posición xeográfica clave, con países veciños como Afganistán, Kirguizistán, Tadxikistán e Mongolia, presentan un cadro delicado, fronte ao cal China ten moi claro o exemplo da Unión Soviética: a caída dunha parte é a caída do todo.

(25) RÍOS, Xulio: *La potencia sobreestimada*, Argenpress, 12/03/2008.

(26) MACKERRAS, Colin: *China's minorities, integration and modernization*, p231.

(27) MACKERRAS, Colin: *What is China? Who is Chinese? Han minority relations, legitimacy and the state, State and Society in 21st-century China*, RoutledgeCurzon, New York, 2004, p230.

A aposta chinesa ao crecemento económico

A resposta do goberno ante estes desafíos continúa sendo unha aposta ao crecemento económico. Pero aquí reside unha das súas debilidades, xa que unha crise económica podería significar a tan temida fragmentación da unidade chinesa. Por isto, o goberno reforzou as medidas que apuntan ao desenvolvemento das rexións máis pobres do país, anunciando durante o décimoprimeiro plan quinquenal o investimento de máis de mil millóns de iuanes destinados ás minorías étnicas que habitan as rexións máis meridionais do país.

Aínda que é indiscutible que as reformas melloraron a calidade de vida da maior parte das minorías, tamén é evidente que os conflitos latentes non poden solucionarse só a través do desenvolvemento económico. Ao mesmo tempo, os sectores marxinaos experimentan a prosperidade allea como unha ameaza a súa propia identidade. En palabras dun *uigur* de Xinjiang:

“Déixame dicirte o que nos aportaron os chineses: os chineses ensináronos como resistir fronte a eles. O goberno chinés introduciu a idea de que non podes tratar aos descoñecidos con hospitalidade. Seguramente vistes eses impresionantes rañaceos –a propaganda chinesa consiste en mostrarnos todos eses edificios, que lograron o desenvolvemento destes pobres e atrasados *uigures*. Pero eses edificios e autopistas foron construídos para que os chineses disfruten...”⁽²⁸⁾

Fronte a este escenario, China precisa afondar a reforma, tendo en conta as demandas dos sectores marxinaos da sociedade, das súas necesidades e das súas capacidades reais de decisión.

Os desafíos e as opcións, de cara ao futuro

Se ben na actualidade non é previsible un colapso xeral de China, si existen sinais claras de insatisfacción, especialmente nos casos de Xinjiang e Tibet, pero tamén noutros sectores da sociedade que víronse excluídos dos milagres económicos, tales como campesiños, traballadores inmigrantes e obreiros. Desde fai uns anos, millóns de traballadores provenientes do campo traballaron día e noite na construción da nova cara de Beijing.

O goberno chinés investiu uns 40 billóns de dólares para renovar a cidade, e convertela nun símbolo da modernidade e do crecemento económico. Para facelo, contou cunha man de obra de entre un e dous millóns de traballadores da construción. Un informe recente publicado pola organización Human Rights Watch (Observador de Dereitos Humanos), reflicte o grao de explotación ao que foi sometida a gran maioría dos obreiros que, sen contratos e sen servizos sociais básicos, non te-

(28) EurasiaNet, *Uighur activist: China is making “a frontal attack on our ethnic identity”*, UNHCR Refworld, <http://www.unhcr.org/>, 07/03/2008.

ñen acceso legal aos beneficios de seguridade social de Beijing, porque a maioría ten a súa residencia rexistrada fora de Beijing⁽²⁹⁾. A isto hai que engadir a inexistencia de normas de seguridade nas obras e a falta de seguros contra accidentes.

Cabe preguntarse que pasará con eles durante o período comprendido entre o 21 de xullo e o 20 de setembro, durante o cal deteríanse todas as construcións da capital, para promover o aire puro e o ceo azul durante os Xogos Olímpicos de agosto⁽³⁰⁾. E un pouco máis lonxe, se ben se prevé que as obras de construción continúen en Beijing unha vez finalizados os Xogos Olímpicos, queda por ver cal será o destino destes miles de inmigrantes unha vez que a vaga de construcións de novos edificios e rañaceos se deteña. Aínda que se calculase que o proceso de urbanización se trasladase a outras cidades, o futuro dos inmigrantes é aínda incerto, e pon en evidencia unha vez máis o perigo que acarearía unha crise económica para a estabilidade do país.

O goberno chinés é consciente da existencia destes problemas. Na inauguración da recente sesión da XI Asemblea Popular Nacional, o primeiro ministro chinés, Wen Jiabao, subliñou que elaboraranse e aplicaranse políticas e medidas para protexer os intereses legais dos traballadores inmigrantes de orixe campesiña, tema que tamén analizouse noutras publicacións que reflicten esta postura do goberno⁽³¹⁾.

Mellorar as condicións de vida dos traballadores inmigrantes é un componente clave que se suma a outras necesidades pendentes, nun momento en que China debe buscar solucións duradeiras a estes desequilibrios sociais.

Unha das opcións viables para lograr dito obxectivo consiste na aplicación de políticas máis equilibradas do PCCh cara as minorías, e a posta en marcha de mecanismos de autonomía rexionais que teñan en conta as necesidades verdadeiras das rexións nas que se aplican, permitindo que se poidan expresar as posturas críticas cara o discurso oficial. Tampouco hai que esquecer o delicado asunto do equilibrio medioambiental e da protección ecolóxica das reservas naturais, temas esenciais que o goberno chinés debe ter en conta, tanto para manter a estabilidade nacional como para poder pasar a unha nova etapa da reforma, que alcance de forma máis equitativa a todos os actores involucrados.

Mara Lisa Arizaga, candidata doutoral pola Universidade Central para as Minorías Étnicas de China, máster en Economía, Sociedade e Cultura China no Instituto de Altos Estudos Universitarios de España e licenciada en Estudos Orientais da Universidade do Salvador. Reside en China desde o ano 2003.

(29) *One Year of My Blood: Exploitation of Migrant Construction Workers in Beijing*, Human Rights Watch, UNHCR Refworld, <http://www.unhcr.org/>, volume 20, nº 3, 12/03/2008.

(30) *Beijing 2008: Beijing prohibirá construción de edificios durante los JJOO*, Axencia de noticias Xinhua, 13/03/2008.

(31) Un informe da Academia de Ciencias Sociais de China publicado en xuño de 2007, e un informe do Consello de Estado do Goberno Chinés, publicado en abril de 2006.